

РЕШЕНИЕ

№ 357

гр. София, 14.03.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 7-МИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на седми март през две хиляди двадесет и втора година в следния състав:

Председател: Камелия Първанова

Членове: Георги Иванов
Димитър Мирчев

при участието на секретаря Теодора Т. Ставрева
като разгледа докладваното от Димитър Мирчев Въззивно гражданско дело
№ 20211000503234 по описа за 2021 година

Производството е по реда на чл.258 – чл.273 ГПК.

Обжалвано е решение от 21.07.2021 г. по гр.д.№8284/2019 г. на СГС, с което частично е уважен иск с правно основание чл.26, ал. 1 ЗОДОВ за обезщетяване на неимуществени вреди за 5 000 лв. и е отхвърлена претенцията за сумата над 5 000 лв. до 100 000 лв.

Решението е обжалвано и от двете страни в производството – Прокуратурата на Република България /ПРБ/ и А. О. О. с ЕГН: ***** от гр. *** със самостоятелни въззивни жалби.

Прокуратурата желае да се провери дали е налице активна процесуална легитимация при ищеца О. и ако се констатира, че такава не е налице – да се обезсили обжалваното решение. Счита, че О. не е пострадал от тези събития и исковите му били недопустими. Твърди още, че разпоредбата на чл. 26 ЗОДОВ е нова (обн., ДВ, бр. 98/11.12.2012 г.) и не се прилагала за юридически факти преди 15.12.2012 г. Това също обуславяло недопустимост на претенцията. Алтернативно, ако се намери, че решението е валидно и допустимо – се иска от САС да намали размера на присъденото от градския съд обезщетение, защото сумата от 5 000 (пет хиляди) лв. не съответствала на принципа за справедливост, визиран в чл. 52 ЗЗД. Ищецът А.О. в своята въззивна жалба прави оплаквания само по приложението на чл. 52 ЗЗД. Намира, че обезщетението от 5 000 лв. било несправедливо и следвало да се увеличи до исковата сума от 100 000 лв. Други оплаквания не релевира, а писмени отговори по чл. 263 ГПК не са подавани от страните.

Пред втората инстанция е прието ново писмено доказателство (л. 12 и 13), а именно –

информация за образуваните в периода 2017 – 2019 г. НЧД по заявления по чл. 368 НПК за ускоряване на сл.дело 1/1991 г. и преобразувано в ДП II-048/1999 г. по описа на ВОП-София.

Въззивните жалби са подадени в установения от закона срок, от страни в процеса, имащи право и интерес от обжалване и срещу подлежащ на обжалване валиден и допустим съдебен акт.

Софийският апелативен съд, след като прецени събраните по делото доказателства, приема за установено следното от фактическа страна:

Предявен е иск с правно основание чл.2б, ал.1 ЗОДОВ.

Искът е подаден от А. О. О. чрез процесуалния му представител адв. С.К. от САК против ПРБ за заплащане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на сумата от 100 000 лева, причинени от нарушаване на правото му на разглеждане и решаване в разумен срок на образуваното сл. дело № 1/1991 г., впоследствие преобразувано в сл. дело № 780-II/1998 г. по описа на ВОП – София, а понастоящем ДП № II-048/1999 г. по описа на ВОП – София за периода от образуване на делото през 1991 г. до датата на предявяване на иска, ведно със законна лихва върху тази сума от датата на предявяване на иска до окончателното й изплащане.

Ищецът твърди, че се явява пострадал от действията на българската държава, предприети в края на 1984 г. и началото на 1985 г. извършени по време на т.нар. „Възродителен процес“, като на 14.05.1985 г. е задържан и отведен на остров Белене, след което е преместен в затвора „Бобовдол“, където е престоял до 18.11.1988 г. Твърди, че през 1989 г. е принуден да напусне България и да се засели в Турция.

Излага, че за извършването през този период репресии от страна на държавата е образувано сл. д. № 1/1991 г., преобразувано в ДП № II - 048/1999 г. по описа на ВОП - София, което не е приключено и до настоящия момент. Поддържа, че е писал молби до ПРБ във връзка с забавянето и е разпитван като свидетел, но единствено му е връчено постановлението от 04.10.2018 г. за спиране на наказателното производство.

Поддържа, че в резултат на необоснованото забавяне на делото е претърпял вреди, изразяващи се в разочарование от това, че дълги години делото не може да бъде приключено, задълбочили са у него до крайна степен чувството и усещането му за липса на справедливост, изпитвал е страх и опасения, че това забавяне ще позволи на обвиняемите да се измъкнат от правосъдието. Предвид търпените емоционални терзания е започнал да става раздразнителен, затворен в себе си, перманентно е бил емоционално напрегнат, стресиран и депресиран, разклатило се е здравето му и нервите му, включително и от престоя на остров Белене, започнал да страда от безсъние.

Ответникът Прокуратурата на Република България в писмения отговор по реда на чл. 131 ГПК оспорва исковите претенции по основание и размер. Твърди, че претърпените вреди следва да се преценяват към момента, в който са търпени, а не към 2019 г. Оспорва, че по иска по чл. 2б, ал. 1 ЗОДОВ е налице забавяне, доколкото разследването се характеризира с

изключително висока степен на фактическа и правна сложност. В периодите след внасяне на обвинителния акт в съда до връщането му на Прокуратурата, ответникът счита, че не носи отговорност, тъй като друг орган е бил отговорен за своевременното разглеждане на делото. Липсват и ангажирани доказателства за търпените от ищеца неимуществени от нарушеното му право на разглеждане на делото в разумен срок. Оспорва размера на претенцията, като счита че е завишена.

Пред първостепенния съд са събрани писмени и гласни доказателства, както следва:

Писмените доказателства по делото категорично сочат, че ищецът А. О. О. (с променено име А. О. О.) е сред 517-те български граждани, върху които е била упражнена държавна принуда за насилствена промяна на имената им чрез репресия, лишаване от свобода и въдворяване в Белене. Безпротиворечиво е обстоятелството, че повод на тези действия на държавата е образувано на 30.01.1991 г., сл. дело 1/1991 г. по описа на Прокуратурата на Въоръжените сили (впоследствие преобразувано в сл. дело №781-Н/98 г. на СВОП, а понастоящем с №II-048-99 по описа на ВОП), придобило обществена известност като делото за „Възродителния процес“.

От събраните по делото писмени доказателства (протокол за разпит на свидетел от 29.10.2001 г.), молба от ищеца до Военно-окръжна прокуратура от 19.04.2017 г., се установява, че ищецът е разпитван по процесното следствено дело като свидетел, изявил е желание да се запознае с материалите по делото и се интересувал от развитието на делото.

С оглед изключително дългия период от време от над 30 (тридесет) години, в който иницирираното наказателно производство е неприключило и все още висящо в своята досъдебна фаза, САС намира, че е налице нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, §1 от Конвенцията. Независимо от двукратното връщане от съда на ПРБ на внесения обвинителен акт, не са налице фактически и правни основания, които да обосновават продължаващо повече от 30 години наказателно производство, както с оглед предмета на производството, така и поради поведението на страните и на техните процесуални или законни представители или поради поведението на останалите участници в процеса.

Събраните гласни доказателства пред първата инстанция са следните - свид. С. А.О., син на ищеца, сочи, през 1985 г. ищецът е задържан и отведен в Белене, откъдето е интерниран в затвора в Бобов дол. От Бобов дол се е върнал през 1987 г. или 1988 г. След 1989 г. са започнали да идват служители от МВР в къщата им, с искане да напуснат страната, след което семейството на ищеца се е изселило в Турция. Свидетелят сочи, че неговия баща е отчаян, защото не може да получи справедливост за тези години, и не знае дали ще доживее да види края на делото за възродителния процес.

При така установените факти, съдът намира следното от правна страна:

Обжалваното решение е валидно и допустимо, като в рамките на правомощията си по чл. 269 ГПК, съдът следва да отговори на оплакванията в жалбите.

Относно оплакванията на ПРБ за недопустимост. Твърди се, че тъй като разпоредбата на чл. 26 ЗОДОВ, била въведена в закона през 2012 г., то тя нямала обратно действие. Същата уреждала случаи, които са се осъществили след нейното приемане. Следва да се изтъкне, че процесния казус е именно такъв /юридическите факти по него се проявяват и след 15.12.2012 г., когато започва да действа разпоредбата на чл. 26 ЗОДОВ/, защото макар и досъдебното производство да е започнало преди 2012 г., то бездействието по същото и неразумната продължителност на наказателния процес, са налице и към настоящия момент. Няма спор, че досъдебното производство е все още неприключило.

Разпоредбата на чл. 26, ал. 1 ЗОДОВ предвижда, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани, от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок съгласно чл. 6, пар. 1 от ЕКЗПЧОС. Според посочената норма от Конвенцията, уреждаща правото на справедлив съдебен процес, всяко лице при решаването на спор относно негови граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него има право на справедливо и публично гледане на делото в разумен срок от независим и безпристрастен съд, създаден в съответствие със закона.

Разпоредбата на чл.6, пар.1 ЕКЗПЧОС следва да се тълкува в контекста на цялата система на Конвенцията. При преценката дали едно наказателно производство, което не е преминало в своята съдебна фаза, е спор за граждански права смисъла на Конвенцията, понятието "при определяне на неговите граждански права и задължения" обхваща всеки гражданин, чиито права и задължения се засягат пряко от производството, включително и от досъдебното такова, т.е. и лицето, пострадало от престъпление, каквото качество съобразно разпоредбата на чл.76 НПК има частният обвинител /чл. 6 от Конвенцията може да се приложи дори при отсъствие на искане за парично обезщетение – достатъчно е изходът от производството да е решаващ за въпросното "гражданско право"/

Нормата на чл.26 ЗОДОВ предоставя самостоятелен ред, по който всеки гражданин и юридическо лице може да търси отговорност на държавата и да претендира обезщетение за вреди, представляващи пряка и непосредствена последица от нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, съгласно чл.6, пар.1 от Конвенцията. Доколкото се касае за вътрешно правно средство за реализиране на право, предоставено с Конвенцията, критериите въз основа на които съдът прави преценката си дали е допуснато това нарушение, са посочени примерно в чл.26, ал.2 ЗОДОВ, като са приложими стандартите, установени в практиката на Европейския съд по правата на човека. Решаващият фактор за приложимостта на чл.6, пар. 1, ЕКЗПЧОС по отношение на наказателно дело в гражданския му аспект е дали висящото наказателно производство обуславя (има значение) за съдебната защита на гражданско право, с титуляр жертвата от престъплението. Дали дадено право следва да се счита за гражданско по смисъла на чл.6, пар.1 ЕКЗПЧОС трябва да се определи не само с оглед правната му квалификация, а в зависимост от материалното негово съдържание и последици съгласно вътрешното право, като се вземат пред вид предметът и целта на Конвенцията. Гражданските права и задължения трябва да бъдат предметът, или един от предметите на спора, а резултатът от производството трябва да бъде

пряко решаващ за такова право. При преценката дали е налице гражданско "право" отправната точка следва да бъдат разпоредбите на приложимия национален закон и тълкуването им от вътрешните съдилища. Разпоредбата на чл.6, пар.1 не гарантира обаче каквото и да било съдържание на тези граждански "права" в материалното право на договарящата държава и по пътя на тълкуването съдът не може да създаде материално право, което няма законово основание в конкретната държава.

Ищецът претендира обезщетение въз основа на твърдения както за вреди, настъпили от самото престъпление (страх и тревожност, засягане на честта и достойнството му и др., които е изпитвал след преживяното), така и от бавното производство довело до ненаказване на извършителите. По реда на чл.26 ЗОДОВ държавата е длъжна да обезщети само вредите, които са пряка последица от неразумно бавните действия на правозащитните органи, но не и вредите от престъплението. Съгласно чл.6, пар.1 КЗПЧОС всяко лице „при определянето на неговите граждански права и задължения”, има право на справедливо и публично гледане на делото, в разумен срок и нарушението на това субективно материално право поражда отговорност за обезщетение на базата на деликта. В случая продължителността на наказателното производство значително надхвърля законоустановените в НПК срокове, а фактическата сложност на следственото дело, не може да оправдае продължилото повече от 30 години досъдебно производство за установяване на фактите, поради което е налице нарушение на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок, съгласно чл. 6, пар. 1 от Конвенцията. Спазването на гаранцията за разглеждане на делата в разумен срок е с цел съхраняване на доверието на обществеността в правораздавателната система и възмездяване чувството за справедливост на страните в процеса, както лицата по отношение на които е иницирано наказателно преследване, така и по отношение на пострадалите. Разумността на времетраене на производството трябва да бъде преценена в светлината на особените обстоятелства по делото, съобразно критериите, установени в практиката на съда, и по-специално – сложността на делото, поведението на жалбоподателя и поведението на компетентните държавни органи.

От писмените доказателства по първоинстанционното дело е установимо, че А.О. е лично пострадал от „Възродителния процес” – не просто са му сменени имената и е получил други документи за самоличност, но е и въдворен принудително в Белене, тормозен е психически, живял е в лагера при лоши битови и хигиенни условия, упражнена е репресия спрямо него. Преместен е впоследствие в друг лагер-този в Бобов дол, където условията също са били лоши. Следователно, налице е активна процесуална легитимация на А.О. за завеждане на процесния иск – противно на твърденията в обратен смисъл в жалбата на ПРБ.

Доколкото и в двете въззивни жалби е налице оплакване от присъдения от първата инстанция размер на обезщетението за неимуществени вреди, то САС следва да прецени доколко правилно е приложена разпоредбата на чл. 52 ЗЗД.

По приложението на правния въпрос за съдържанието на критерия за справедливост по [чл. 52 ЗЗД](#) при обезщетяване на неимуществени вреди има многобройна, еднопосочна и последователна съдебна практика, вкл. и задължителна такава (изразена в [ППВС № 4/1968 г.](#)

– т. II, както и в [решение № 407](#) по гр. д. № 1273/2009 г. на ВКС, III г. о.; решение № 394 по гр. д. № 1520/2011 г. на ВКС, III г. о.; [решение № 391 по гр. д. № 201/2011 г.](#) на ВКС, III г. о.; [решение № 3](#) по гр. д. № 637/2011 г. на ВКС, III г. о.; [решение № 51](#) по гр. д. № 465/2011 г. на ВКС, IV г. о. и др.). Съгласно тази практика, справедливостта, като критерий за определяне паричния еквивалент на моралните вреди, включва винаги конкретни факти, относими към стойността, която засегнатите блага са имали за своя притежател. В този смисъл, справедливостта по смисъла на [чл. 52 ЗЗД](#) не е абстрактно понятие, а тя се извежда от преценката на конкретните обстоятелства, които носят обективни характеристики- характер и степен на увреждане, начин и обстоятелства, при които е получено, последици, продължителност и степен на интензитет, възраст на увредения, обществено и социално положение. Принципът на справедливост включва в най - пълна степен обезщетяване на вредите на увреденото лице от вредоносното действие, и когато съдът е съобразил всички тези доказателства от значение за реално претърпените от увреденото лице морални вреди (болки, изживявания и страдания), решението е постановено в съответствие с принципа на справедливост. Неговото приложение в съответствие със закона означава съдът да определи точен еквивалент на болките и страданията на пострадалото лице във всеки отделен случай конкретно, а не по общи критерии. Според изискванията на закона размерът на обезвредата следва да пълен и справедлив, и той е различен за всеки отделен случай, вкл. с оглед на факта, че всеки човек има различна психика и субективно по различен начин възприема едни и същи факти, свързани с нарушаване правото му на разглеждане и решаване на конкретното дело в разумен срок.

Видно събраните по делото гласни доказателства, на А.О. се е отразило негативно продължителността на досъдебното производство, предизвиквайки у него чувства на безпокойство, тревожност и неудовлетвореност. В конкретния случай, всички факти от значение за правото му на обезщетение за вреди от престъплението - страх, тревожност, засягане на честта и достойнството поради прилаганата насилствена асимилация над етническите турци от страна на тоталитарния режим, не могат да бъдат критерии при определяне обезщетението за претърпените неимуществени вреди от друг деликт - бавното правораздаване (в този смисъл е решение от 27.12.2016 г. по гр.д.№2403/2016 г., IV г.о. на ВКС).

Критерий за определяне на справедлив размер на обезщетението за неимуществени вреди по чл. 52 ЗЗД, е и съдебната практика по сходни случаи, защото справедливостта е налице в най-голяма степен, когато сходните случаи /или сравнително сходните, тъй като пълно сходство е невъзможно/ се третират еднакво от съда.

Така например, с най-новата към настоящия момент съдебна практика, а именно - Решение № 60265/20.12.2021 г. по гр.д. № 1701/2021 г., IV г.о. на ВКС, както и Решение № 6/11.02.2022 г. по гр.д. № 1555/2021 г., IV г.о. на ВКС - за други пострадали лица по реда на чл. 26 ЗОДОВ от т.нар. „Възродителен процес“, са определени обезщетения за неимуществени вреди в размер от по 12 000 лв. САС също намира, че тази сума се явява справедлива по смисъла на чл. 52 ЗЗД да обезщети болките и страданията, търпени от

ищеца А.О.. Значение имат още възрастта на ищеца – понастоящем над 80 г., като към момента на цитираните исторически събития, същият е бил между 40 и 50 г. – възраст, при която той се е грижил активно за семейството си - съпруга и две деца (момче и момиче).

В този смисъл, въззивната жалба на ищеца е частично основателна – за сумата от 7000 (седем хиляди) лева, представляваща разликата между присъдените от СГС 5000 лв. и дължимите според САС 12 000 лв. обезщетение за неимуществени вреди със съответната мораторна лихва. В останалата обжалвана част, решението на СГС е правилно и следва да се потвърди. При този изход в производството, на въззивника-физическо лице следва да се присъди държавната такса за втората инстанция в размер от 5 (пет) лева.

Воден от изложеното, Софийски апелативен съд

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение от 21.07.2021 г. по гр.д.№8284/2019 г. на СГС в частта, в която е е отхвърлен предявения от А. О. О. иск с правно основание чл.26 ЗОДОВ за сумата от 7000 (седем хиляди) лева, представляваща разликата между 5000 (пет хиляди) лв. до размера от 12 000 (дванадесет хиляди) лв, представляваща обезщетение за неимуществени вреди от нарушаване правото за разглеждане на делото в разумен срок и **ВМЕСТО НЕГО ПОСТАНОВЯВА:**

ОСЪЖДА Прокуратурата на РБ за заплати на А. О. О. сумата от още 7000 (седем хиляди) лева, представляваща обезщетение за неимуществени вреди от нарушаване правото за разглеждане на следствено дело в разумен срок, ведно със законната лихва върху тази сума, считано от 21.06.2019 г до окончателното плащане, както и разноски на основание чл.78, ал.1 ГПК в размер на 5 (пет) лева.

ПОТВЪРЖДАВА решение от 21.07.2021 г. по гр.д.№8284/2019 г. на СГС в останалата обжалвана част.

Решението подлежи на касационно обжалване пред Върховния касационен съд в едномесечен срок от връчването му на страните.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____